

Risk transfer according to Solvency II and standards of financial reporting

Prenos rizika podľa Solvency II a štandardov finančného výkazníctva

Peter Marko¹

Abstract

In Solvency II regime, insurance companies will use risk mitigation techniques to reduce capital requirements. One such technique is reinsurance and in Solvency II will be the risk mitigation effect fully recognized for the first time. The remaining problem is that the recognition of risk transfer according to Solvency II, IFRS and GAAP principles is not consistent in some cases but insurers and reinsurers have to follow the rules of both Solvency II and the standards of financial reporting.

Key words

risk transfer, reinsurance, Solvency II, IFRS, GAAP

JEL Classification: G22

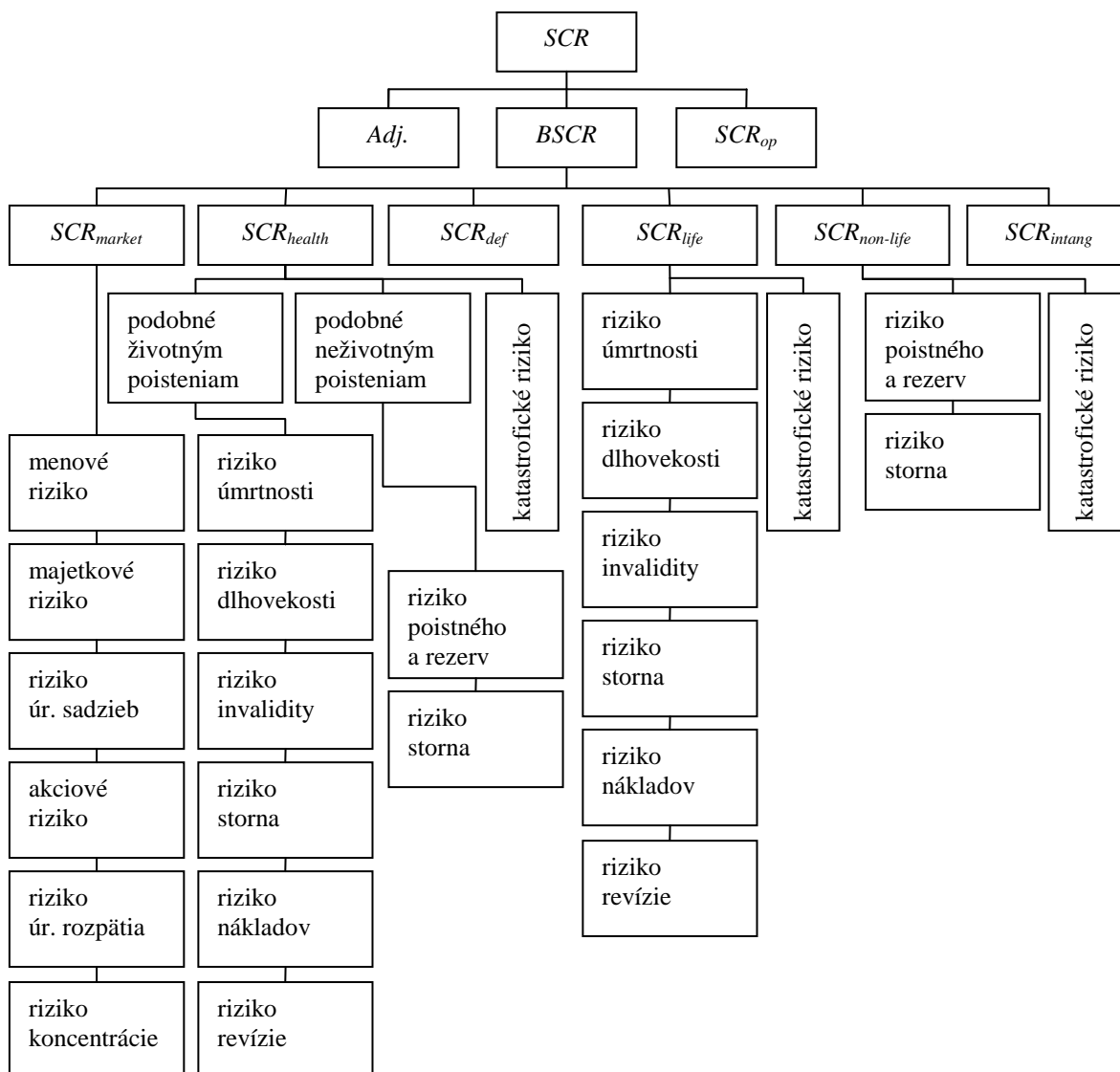
1. Význam zaistenia pre poisťovateľa v režime Solvency II

Zaistenie predstavuje pre poisťovateľa významný nástroj, prostredníctvom ktorého môže prenášať časť resp. aj celé prevzaté riziko na zaisťovateľa. Poisťovateľ má takto možnosť ponechať si iba tú časť rizika, ktorú je schopný prostredníctvom svojich kapitálových možností pokryť. Zaisťovateľovi samozrejme za prebratie rizika prislúcha primeraná odmena v podobe zaistného. Poisťovateľ teda pre svoju činnosť potrebuje dostatočné množstvo kapitálu. Táto potreba vyplýva priamo z poisťovacej činnosti, ale dostatočnú výšku kapitálu vyžadujú aj orgány dohľadu v podobe kapitálovej požiadavky na solventnosť (SCR) a minimálnej kapitálovej požiadavky (MCR).

Poisťovateľ môže teda prostredníctvom zaistenia znižovať veľkosť požadovaného kapitálu, ktorý musí mať k dispozícii. Funkcia a význam zaistenia sa v režime Solvency II bude prejavovať ešte výraznejšie než doteraz. Súvisí to najmä s tým, že okrem upisovacieho rizika Solvency II počíta aj s inými rizikami poisťovateľa a teda bude viac zohľadnený celkový rizikový profil poisťovateľa. Preto sa poisťovatelia budú snažiť využívať všetky možnosti, ktoré prinesú zníženie požadovaného kapitálu, vrátane zaistenia. Kapitálová požiadavka na solventnosť v čase t počíta v nasledovných moduloch a podmoduloch, podľa zamerania konkrétnej poisťovne a podľa rizík, ktoré má zastúpené vo svojom rizikovom profile (schéma 1),

¹ Ing. Peter Marko, PhD., Katedra poisťovníctva, Národohospodárska fakulta, Ekonomická univerzita v Bratislave, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, e-mail: peter.marko@euba.sk.

Schéma 1: Moduly a podmoduly kapitálovej požiadavky na solventnosť

Zdroj: EIOPA 2010

pričom pre štandardný výpočet platí:

$$SCR(t) = BSCR(t) + SCR_{op}(t) - Adj(t)$$

kde

$BSCR(t)$ – je základná kapitálová požiadavka na solventnosť v čase t (Basic SCR),

$SCR_{op}(t)$ – je čiastková kapitálová požiadavka v čase t vzhľadom na operačné riziko, pričom operačné riziko predstavuje možnosť vzniku straty v dôsledku nesprávnych vnútorných procesov, zlyhania systému alebo personálu,

$Adj(t)$ – predstavuje úpravu zohľadňujúcu kapacitu technických rezerv a odložených daní účinkom zníženia rizika prostredníctvom budúcich dobrovoľných plnení poisťných zmlúv.

SCR_{market} – je čiastková kapitálová požiadavka na krytie trhového rizika,

SCR_{health} – je čiastková kapitálová požiadavka na krytie zdravotných upisovacích rizík,

SCR_{def} – je čiastková kapitálová požiadavka na krytie rizika zlyhania protistrany,

SCR_{life} – je čiastková kapitálová požiadavka na krytie životných upisovacích rizík,

$SCR_{non-life}$ – je čiastková kapitálová požiadavka na krytie neživotných upisovacích rizík,

SCR_{intang} – je čiastková kapitálová požiadavka na krytie rizík nehmotného majetku.

2. Princípy Solvency II pre prenos rizika

Z hľadiska pravidiel Solvency II bude pre poisťovateľov dôležité akým spôsobom bude zaistenie zohľadnené pri výpočte kapitálovej požiadavky na solventnosť a minimálnej kapitálovej požiadavky. Teda aký efekt budú mať jednotlivé druhy zaistenia pri výpočte výšky požadovaného kapitálu, ale aj v akom časovom horizonte môžu poisťovatelia zaistenie do výpočtu požadovaného kapitálu zahrnúť a akým spôsobom sa efekt zaistenia prejaví pri využití štandardného výpočtu a akým pri využití interných modelov v rámci Solvency II. Tieto otázky sú veľmi dôležité a odpovede na ne sa môžu z rôznych pohľadov líšiť. Iné princípy sa používajú dnes, iné sa pripravujú, zároveň napríklad rôzne pohľady prináša Solvency II a iné medzinárodné štandardy finančného výkazníctva IFRS.

Podľa pripravovaných princíпов Solvency II by sa mali akékoľvek spôsoby na zníženie rizika posudzovať nezávisle od ich právnej úpravy alebo úpravy v rámci účtovníctva. (EIOPA, 2010) Ak by aj napríklad štandardy finančného výkazníctva nejakú transakciu označili, že pri nej dochádza k prenosu rizika, ale z ekonomického hľadiska by reálne k tomu nedochádzalo alebo len vo veľmi malej miere, tak z hľadiska Solvency II takáto transakcia nemôže byť za prenos rizika považovaná a nebude mať žiadny vplyv na zníženie požadovaného kapitálu. Zároveň pri akomkoľvek zaistení, a teda prenose rizika, sa samozrejme musí rátať s ďalšími rizikami, ktoré s touto transakciou súvisia a môžu mať vplyv na celkový rizikový profil poisťovateľa a teda aj na výšku požadovaného kapitálu.

Na to aby mohlo byť na základe štandardného výpočtu požadovaného kapitálu v rámci Solvency II zaistenie považované za nástroj na znižovanie vystavenia poisťovateľa riziku, musia byť jasne definované pravidlá kontraktu medzi poisťovateľom a zaisťovateľom, taktiež musia byť striktné stanovené hranice krytia poisťovateľa aj zaisťovateľa a na základe platnej zaisťovacej zmluvy musí byť krytie zo strany zaisťovateľa vymožiteľné. Zaisťovacia zmluva musí obsahovať spôsob prenosu rizika, pričom jeho ekonomický efekt na poisťovateľa nemôže byť spochybniteľný v prípade, že má byť v rámci Solvency II považovaný za nástroj na zníženie požadovaného kapitálu poisťovateľa.

Aby bolo možné využiť zaistenie na znižovanie požadovaného kapitálu, je nevyhnutné aby boli aktíva a pasíva poisťovateľa hodnotené na základe trhovej hodnoty. To by malo zabezpečiť aby bol vplyv zaisťovacej zmluvy medzi poisťovateľom a zaisťovateľom adekvátne ohodnotený na základe súčasnej trhovej hodnoty a aby bol zabezpečený adekvátny finančný tok zo strany zaisťovateľa v prípade, že dôjde k udalosti, na ktorú sa vzťahuje zaisťovacie krytie.

Samozrejme z hľadiska hodnotenia vplyvu zaistenia na rizikový profil poisťovateľa nemôže byť jedno s akým zaisťovateľom sa kontrakt na prenos rizika dohodol. V súčasnosti sa uvažuje, že na posudzovanie vplyvu konkrétneho zaistenia na kapitálovú požiadavku poisťovateľa sa bude využívať okrem iného aj rating zaisťovateľa. Rating by mal hovoriť o finančnej sile zaisťovateľa a o jeho schopnosti splniť si svoje záväzky vyplývajúce zo zaisťovacích zmlúv. Preto samozrejme nemôže byť jedno aký rating konkrétny zaisťovateľ podieľajúci sa na zaisťovacom kontrakte má. Na druhej strane sme sa už mohli presvedčiť, že systém udeľovania ratingov nie je vôbec dokonalý, ale práve naopak, prejavili sa už jeho mnohé nedostatky. Momentálne ale pravdepodobne neexistuje lepší spôsob na ohodnotenie schopnosti zaisťovateľa splniť si svoje záväzky vyplývajúce zo zaisťovacích zmlúv. To sa však môže zmeniť so zavedením výpočtu solventnosti poisťovní a zaisťovní na základe pravidiel Solvency II do praxe, keďže práve tieto ukazovatele by sa dali použiť na ohodnotenie zaisťovní namiesto doterajších ratingov.

V špecifikáciách k poslednej dopadovej štúdií (QIS 5), kde sa testovali a hodnotili pripravované postupy pre Solvency II sa zatiaľ ráta so spodným ratingom pre zaisťovateľov na úrovni BBB. (EIOPA, 2010, pp.275). Iba v tomto prípade je teda možné rátať so znížením

kapitálovej požiadavky vplyvom zaistného kontraktu. Samozrejme to sú špecifikácie k dopadovej štúdii, ale pri reálnom zavedení pravidiel Solvency II do praxe môže dôjsť ešte k viacerým zmenám. Zatiaľ sa teda počíta so zaist'ovňami s ratingovými hodnoteniami v rozmedzí AAA až BBB, kde samozrejme pri najlepších ratingoch dochádza k najvyššiemu efektu zníženia požadovaného kapitálu na základe preneseného rizika.

3. Rozdiely v chápaní prenosu rizika podľa IFRS, US GAAP a Solvency II

Keďže poisťovne aj zaist'ovne využívajú medzinárodné štandardy finančného výkazníctva, je na mieste otázka, v čom je chápanie zaistenia podľa štandardov IFRS podobné a v čom sú rozdiely. Je to dôležité z toho pohľadu, že po zavedení pravidiel Solvency II budú musieť tieto subjekty na trhu splňať požiadavky IFRS aj Solvency II.

Podľa IFRS 4 je poisťná zmluva vymedzená ako zmluva, na základe ktorej jedna strana (poisťník) preberá významné poisťné riziko inej strany (poistenca) a to tak, že súhlasí s kompenzáciou poistenca v prípade vzniku špecifikovanej nejstej budúcej udalosti ktorá má na poistenca negatívny dopad. Poisťné alebo zaistné riziko je podľa IFRS významné ak poisťná udalosť môže mať za následok povinnosť vyplatiť významné dodatočné plnenie. Dodatočné plnenie sa chápe ako plnenie, ktoré presiahne vyplatené plnenia v prípade, že by táto poisťná udalosť nenastala.

Problémom pri interpretácii však môže byť to, že IFRS nijako kvantitatívne nedefinuje čo je to významné dodatočné plnenie. Posúdenie veľkosti preneseného rizika prostredníctvom zaistenia je preto vždy výsledkom zhodnotenia konkrétneho prípadu pri zohľadnení všetkých dostupných informácií, stále je tam však značný prvok subjektivity. Pri účtovných štandardoch sa ako meradlo významnosti rizika resp. škody často používa miera variability peňažných tokov medzi najhorším a najlepším scenárom. 10%-ná variabilita potom znamená, že ide o významné poisťné riziko. V prípade US GAAP sa napríklad o významnej škode hovorí vtedy, keď existuje minimálne 10%-ná pravdepodobnosť najmenej 10%-nej straty zo súčasnej hodnoty zaistného kontraktu (Swiss Re, 2011, pp.2). Práve pre IFRS vo fáze II sa uvažuje o podobnom princípe, ktorý využíva práve US GAAP.

Podobnosti a prípadné rozdiely sú rozobrané v nasledujúcom príklade (Swiss Re, 2011, pp.3). Uvažujme o zaistení poisťných zmlúv, ktoré sa týkajú poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a havarijného poistenia (motor insurance), pričom sa využilo kvótové zaistenie a celkové predpísané poisťné je vo výške 10 mil. EUR. Odhadom výsledkov zaistenia je:

pri 80%-nej pravdepodobnosti +200 tis. EUR,
pri 10%-nej pravdepodobnosti -50 tis. EUR,
pri 1%-nej pravdepodobnosti -1,5 mil. EUR.

Ak v tomto prípade budeme posudzovať prenos rizika podľa US GAAP, tak pri 10%-nej pravdepodobnosti môže dôjsť len k 0,5%-nej strate z predpísaného poisťného, pričom hranica pre US GAAP je 10%. Preto by z tohto pohľadu tento kontrakt nebol posudzovaný ako skutočný prenos rizika a transakcia by nemala vplyv na výšku požadovaného kapitálu.

Podľa IFRS vo fáze I by sa transakcia pravdepodobne posudzovala na základe variability medzi najhorším a najlepším scenárom, ktoré sú reprezentované výsledkami pri 80%-nej a 1%-nej pravdepodobnosti. Variabilita medzi najlepším a najhorším scenárom dosahuje na základe daných výsledkov 1,7 mil. EUR, čo predstavuje 17% z predpísaného poisťného. Keďže ide o hodnotu vyššiu ako 10%, tak by podľa IFRS vo fáze I bol takýto prenos rizika považovaný za významný. Naopak podľa IFRS vo fáze II, ak by sa prijali podmienky platné pre US GAAP, tak by tento prenos rizika významný nebol.

V režime Solvency II, ak by išlo o tradičné zaistenie bez ďalších dodatkov, ktoré by mohli znížiť ekonomický efekt zaistenia, by bola takáto operácia pravdepodobne plne uznaná ako transakcia, ktorá znižuje riziko a teda by mala vplyv na požadovaný kapitál a to na základe štandardného výpočtu aj pri použití interných modelov. Iná situácia by mohla nastať ak by zaistenie nebolo úplne tradičné, lebo vtedy by hlavne na základe štandardného postupu nemusela byť takáto operácia posudzovaná ako transfer rizika.

4. Záver

Posudzovanie transferu rizika a jeho vplyvov na požadovaný kapitál sa môže na základe Solvency II a na základe štandardov finančného výkaz v niektorých prípadoch líšiť. Takýto stav nie je ideálny ani pre poisťovne a zaisťovne na jednej strane, ani pre dohľad na strane druhej, pretože princípy oboch oblastí poisťovne a zaisťovne budú musieť dodržiavať. Z tohto pohľadu by preto bolo najvhodnejšie, aby sa princípy čo najviac zblížili, pretože inak to môže viesť k neprehľadnosti celého systému.

Prezentovaný príspevok je výstupom výskumného projektu VEGA č. 1/0681/12 "Ekonomické prostredie a dynamika zmien v sektore poisťovníctva" riešeného na Katedre poisťovníctva NHF EU v Bratislave."

References

- [1] EIOPA, 2010. *Annexes to the QIS5 Technical Specifications*. [pdf] Available at: <https://eiopa.europa.eu/fileadmin/tx_dam/files/consultations/QIS/QIS5/Annexes-to-QIS5-technical_specifications_20100706.pdf> [Accessed 4 August 2012].
- [2] EIOPA, 2010. *QIS5 Technical Specifications*. [pdf] Available at: <https://eiopa.europa.eu/fileadmin/tx_dam/files/consultations/QIS/QIS5/QIS5-technical_specifications_20100706.pdf> [Accessed 4 August 2012].
- [3] Ernst & Young, 2010. *IFRS 4 Phase II and Solvency II*. [pdf] Available at: <[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/IFRS-4-Phase-II-and-Solvency-II/\\$FILE/IFRS-4-Phase-II-and-Solvency-II.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/IFRS-4-Phase-II-and-Solvency-II/$FILE/IFRS-4-Phase-II-and-Solvency-II.pdf)> [Accessed 4 August 2012].
- [4] Munich Re, 2011. *Impact of reinsurance on risk capital*. [pdf] Available at: <http://www.munichre.com/publications/302-05823_en.pdf> [Accessed 9 August 2012].
- [5] Swiss Re, 2009. *Solvency II Standard Formula: Consideration of non-life reinsurance*. [pdf] Available at: <http://media.swissre.com/documents/solvency_ii_standard_formula_en.pdf> [Accessed 8 August 2012].
- [6] Swiss Re, 2011. *How reinsurance impacts non-life insurers under Solvency II – a case study* [pdf] Available at: <http://media.swissre.com/documents/How_reinsurance_impacts_non-life_insurers_under_Solvency_II-a_case_study.pdf> [Accessed 8 August 2012].
- [7] Swiss Re, 2011. *Recognition of reinsurance under Solvency II* [pdf] Available at: <http://media.swissre.com/documents/Recognition_of_reinsurance_under_Solvency_II.pdf> [Accessed 8 August 2012].

- [8] Swiss Re, 2011. *Solvency II and life insurance: Solutions for managing risk and capital*.
[pdf] Available at: <http://media.swissre.com/documents/Factsheet_SolvencyII_LH.pdf>
[Accessed 8 August 2012].